

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

"TASDIQLAYMAN"

Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.I. Muxamedov

**ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASI
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 300 000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta'lim sohasi: 310 000 – Ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar
Ta'lim yo'nalishi: 7031001 – Psixologiya

Chirchiq – 2024

Fan/modul kodi ITM1106	O'quv yili 2024-2025	Semestr 1	ECTS - Kreditlar 6	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 6	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Ilmiy tadqiqot metodologiyasi	90	90	180
2.	<p>I. Fanning mazmuni.</p> <p>O'quv fanining maqsadi-magistrlarda ilmni rivojlantirishning psixologik asoslariga taalluqli ma'lumotlarni, materiallarni, jamiyatdagi voqea-hodisalarni, shaxsning o'zida kechadigan jarayon, o'zgarishlarni ilmiy-amaliy jihatlarini aniqlash, tashxis qilish, sub'ekt kamolotiga ta'sir etuvchi ob'ektiv va sub'ektiv omillar, individual-psixologik, individual-tipologik, gender xususiyatlari, emotsional-irodaviy, kognitiv, motivatsion sifatlarini o'rganishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifalari-izlanuvchi psixologik voqelikni, shaxsdagi o'zgarishlarni psixologik tahlil qilish:</p> <ul style="list-style-type: none"> -voqea va hodisalarni o'zgarish xususiyatlarini psixologik tahlil va talqin qilish malakalarini shakllantirish; -shaxs psixologiyasi, psixologiya sohalarining umumpsixologik ilmiy asoslarini dalillash va izohlashga, talqin qilishga o'rgatish; -jamiyat bilan shaxs va shaxslararo munosabatlarning, muomala maromini psixologik qonunlari, qonuniyatlari, mexanizmlari yordami bilan izohlash ko'nikmasini sub'ektlarda tarkib toptirish; -metodlar, metodikalar, ularni modifikatsiyalash o'ziga xosligi, o'xshashligi, farqlanishi uquvini talabalarda takomillashtirish. <p>II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-Mavzu. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi haqida umumiy tushuncha.</p> <p>Metodologiya to'g'risida umumiy mulohazalar va uning turlari, tuzilishi, mohiyati. Metodologiyaning ta'rifi. Metodologiya mazmun-mohiyati (bilimlarni o'zlashtirish, noma'lumlarni kashf qilish, muammo yuzasidan farazlar yaratish). Ilmiy tadqiqotning o'ziga xos xususiyatlari, uning mexanizmlari. Ilmiy tadqiqotni rejalashtirish. Ob'ekt va sub'ektlar tanlash. Metod va metodikalarni tanlash, saralash. Tadqiqot mavzuini izlash. Psixologik izlanishning fan sohalari bilan ilmiy tadqiqot metodologiyasining uyg'unligi.</p> <p>2-mavzu. Ilmiy tadqiqotning apparati.</p> <p>Mavzuning ishlanganligi ko'rsatkichi. Tadqiqot maqsadini ishlab chiqish. Tadqiqot ob'ekti va sub'ektini tanlash. Tadqiqotning umumiy va xususiy gipotezasi. Ilmiy izlanishning vazifalari va metodlari. Tadqiqotning metodologik asosi. Ilmiy faoliyat natijalarining nazariy va amaliy ahamiyati. Tadqiqotning ilmiy-psixologik yangiligi. Xulosa va xotima mohiyati. Himoyaga olib</p>			

chiqiladigan psixologik holatlar tavsifi.

3-mavzu. Psixologik amaliy tadqiqotlar.

Amaliy tadqiqot turlari, shakllari, tavsifi. Eksperimentni aniqlash jarayoni. Izlanishning eksperiment va nazorat bosqichlari va ularning funksiyalari. Gipotezaning mohiyati va sabab-oqibatlar bilan o'zaro munosabatlari. O'zgaruvchi miqdorga nisbatan gipotezaning variantlari. Eksperimentning tuzilishi.

4-mavzu .Empirik tadqiqot mazmun-mohiyati.

Sababiy o'zaro aloqadorlik xulosasini asoslash. Mantiqiy dalil – sabab – oqibat munosabatlarining mexanizmi ekanligi. Eksperiment rejasining mexanizmlarga mutanosibli. Sinaluvchilarni eksperiment va nazorat guruhlariga saralashning usullari va prinsiplari.

5-mavzu. Ma'lumotlarni baholash va tahlil qilish.

Laboratoriya eksperimenti to'g'risida tushuncha. Laboratoriya eksperimentlari sun'iyligi, ularning ijobiy va salbiy tomonlari. Alternativ interpretatsiyaning imkoniyati va uni rad etish usullari. Eksperimental ma'lumotlar va faktorlarning umumlashuvchanligi. Eksperimental natijalarga asoslangan xulosa vaxotimalarning cheklanganligi. Salbiy natijalarning noaniqligi. O'lchov asboblarning sifat ko'rsatkichi. Eksperimental vaziyatlarni nazorat qilish holati.

6-mavzu. Eksperimental tadqiqot tarixi.

N.Trippletning eksperimentlari. V.Myode va Fl. Ollport tadqiqotlarining sxemasi va dasturlari. V.M.Bexterev va M.V.Langening eksperimental izlanishlari. K.Levin va uning izdoshlarini tadqiqot olib borish sxemasi va dasturlari. Eksperiment o'tkazish tarixida metodikalar ilmiy darajasini o'lchashning asosiy mezonlari: validlik, ishonchlilik, birbutun ahamiyatliligi, sezuvchanligi, (ta'sirchanligi); nazariy va amaliy validlik, metodikalarning aloqalarga boyligi, validizatsiya usullari va ularni tekshirish imkoniyati.

7-mavzu. Ilmiy tadqiqotlarda matematik-statistikani qo'llash mohiyati.

To'plangan miqdorlarning statistik metodlar yordamida hisoblab chiqish

8-mavzu. Eksperiment jarayoni tiplari.

Olingan miqdorlarni matematik qoidalarga asoslangan holda tartibga keltirish (birinchi tip), ustanovka yoki munosabatlarni o'lchash (ikkinchi tip), ma'lumotlarni testlashtirish. Munosabat yoki yondashuv amalga oshirish: individual, kompleks, hamkorlik, vaziyatlilik, tizimlilik. Ustanovka tuzilmasi: kognitiv va affektiv, kognitiv va xulq-atvor, affektiv va xulq-atvor. Ustanovka genezisi: tarbiya, taqlid, ishontirish (ta'sir o'tkazish). O'lchov: shkalalar tuzish, psixofiziologik texnikalar (asboblar).

9-mavzu. Psixologiya metodologiya darajalari

Falsafiy metodologik darajasi, umumilmiy metodologiya darajasi, ilmiy-

amaliy metodologiya darajasi, tadqiqotni amalga oshirish jarayoni va izlanish metodikalarining darajasi. Psixologiya metodologiyasi va falsafa. Psixologiya metodologiyasi va fanshunolik. Psixologiya metodologiyasi va ilmiy faoliyat psixologiyasi.

10-mavzu. Ilmiy bilish haqida zamonaviy tasavvur.

“Sog‘lom fikr”ga yo‘naltirish. Empirik ma‘lumotlar o‘rnini absolyutizatsiyalash. Nazariy bilimlarning empirik bilimlar bilan bog‘liqligini tan olish. Bayon va bashorat qilish ilmiy bilimlarning asosiy funksiyasi ekanligi. Bilimlarning haqqoniyligi va uni egallash jarayoni to‘g‘risida tasavvur.

11-mavzu. Ilmiy bilish faoliyat sifatida

Ilmiy bilishga faoliyatli yondashuv. Ilmiy bilishda faoliyatli paradigma. Dunyoning harakatdagi kartinasi. Biluvchi sub‘ektning faoliyati. Ilmiy faoliyat tuzilishini o‘rganish. Ilmiy faoliyat turlarining tavsifi. Ilmiy faoliyat uslubi. Ilmiy faoliyat usuli, ko‘nikmasi, malakasi, uquvchanligi. Ularning shakllanishi, sifati va samaradorligi. Ilmiy faoliyat shart-sharoiti, muhiti, vaziyati. Ilmiy faoliyatga ijobiy ta‘sir etuvchi ob‘ektiv va sub‘ektiv faktorlar.

12-mavzu. Ilmiy tadqiqotda psixologik prinsiplar

Determinizm va uning turlari, variantlari: sistemali determinizm, teskari aloqa tipidagi determinizm, ehtimolli determinizm, maqsadli determinizm, statik determinizm, dinamik determinizm. Predmetlilik prinsipi. Ong bilan faoliyatning birligi prinsipi. Taraqqiyot prinsipi. Nutq va tafakkur birligi prinsipi va boshqalar.

13-mavzu. Ilmiy faoliyatning konseptualizatsiya qonuniyatlari

Psixologik tushunchalar va reallik. Psixologiyada materiallarni, ma‘lumotlarni bayon qilish tili. Psixologiyada ilmiy yo‘nalishlarning klassifikatsiyasi mohiyati. Psixologik muammolar va yechimlar. Psixologik bilishda amaliyotning o‘rni. Ilmiy faoliyatda maqsad, vazifa, norma, etalon, amaliy tatbiqiylik.

14-mavzu. Validlilik mohiyati va uning turlari.

Validlilik mohiyati va uning turlari. Ma‘noga ko‘ra validlik: konkret metodikalar bo‘yicha validlik va tatbiq qilish o‘rniga ko‘ra validlik. Mezonlar bo‘yicha validlik:Konstruktiv validlik. Konvergent va diskriminant validlik

15-mavzu. Ishonchlilik toifalari va reprezentativlik

Ishonchlilik koeffitsientining testlashtiruv tanloviga bog‘liqligi: Geterogenlik, qobiliyat darajasi, testlar ishonchliligi.

III. Seminar mashg‘ulotlar bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Metodologiya to‘g‘risida umumiy mulohazalar va uning turlari, tuzilishi, mohiyati.
2. Ilmiy tadqiqotning o‘ziga xos xususiyatlari, uning mexanizmlari

3. Mavzuning ishlanganligi ko'rsatkichi. Tadqiqot maqsadini ishlab chiqish
4. Tadqiqotning metodologik asosi.
5. Amaliy tadqiqot turlari, shakllari, tavsifi.
6. Gipotezaning mohiyati va sabab-oqibatlar bilan o'zaro munosabatlari
7. Eksperiment rejasining mexanizmlarga mutanosibli
8. Sinaluvchilarni eksperiment va nazorat guruhlariga saralashning usullari va prinsiplari
9. Laboratoriya eksperimentlari sun'iyli, ularning ijobiy va salbiy tomonlari.
10. Eksperimental ma'lumotlar va faktorlarning umumlashuvchanligi
11. V. Myode va Fl. Ollport tadqiqotlarining sxemasi va dasturlari.
12. Eksperiment o'tkazish tarixida metodikalar ilmiy darajasini o'lchashning asosiy
13. Ilmiy tadqiqotlarda matematik-statistikani qo'llash mohiyati.
14. To'plangan miqdorlarning statistik metodlar yordamida hisoblab chiqish
15. Olingan miqdorlarni matematik qoidalarga asoslangan holda tartibga keltirish
16. O'lchov: shkalalar tuzish
17. Psixologiya metodologiyasi va falsafa.
18. Psixologiya metodologiyasi va ilmiy faoliyat psixologiyasi
19. Empirik ma'lumotlar o'rnini absolyutizatsiyalash
20. Bayon va bashorat qilish ilmiy bilimlarning asosiy funksiyasi
21. Ilmiy bilishda faoliyatli paradigma
22. Ilmiy faoliyat shart-sharoiti, muhiti, vaziyati
23. Determinizm va uning turlari, variantlari:
24. Predmetlilik prinsipi. Ong bilan faoliyatning birligi prinsipi.
25. Psixologiyada ilmiy yo'nalishlarning klassifikatsiyasi mohiyati
26. Ilmiy faoliyatda maqsad, vazifa, norma, etalon, amaliy tatbiqiylik
27. Validlilik mohiyati va uning turlari
28. Konvergent va diskriminant validlik
29. Ishonchlilik koeffitsientining testlashtiruv tanloviga bog'liqligi
30. Geterogenlik, qobiliyat darajasi, testlar ishonchliligi

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Ilmiy tadqiqotning apparati
2. Ma'lumotlarni baholash va tahlil qilish

3. Eksperimental tadqiqot tarixi
4. Ilmiy tadqiqotlarda matematik-statistikani qo'llash mohiyati
5. Eksperiment jarayoni tiplari
6. Psixologiya metodologiya darajalari
7. Ilmiy bilish haqida zamonaviy tasavvur
8. Ilmiy bilish faoliyat sifatida
9. Ilmiy tadqiqotda psixologik prinsiplar
10. Ilmiy faoliyatning konseptualizatsiya qonuniyatlari
11. Validlilik mohiyati va uning turlari
12. Ishonchlilik toifalari va reprezentativlik
13. Psixologiyada ilmiy yo'nalishlarning klassifikatsiyasi mohiyati
14. Konvergent va diskriminant validlik
15. Ilmiy bilishda faoliyatli paradigm
16. Nazariy bilimlarning empirik bilimlar bilan bog'liqligi
17. Psixologiya metodologiyasi va falsafa
18. Empirik ma'lumotlar o'rnini absolyutizatsiyalash.
19. Determinizm va uning turlari, variantlari
20. Ong bilan faoliyatning birligi prinsipi.
21. Psixologiyada ilmiy yo'nalishlarning klassifikatsiyasi mohiyati
22. Ilmiy faoliyat uslubi
23. Psixologiya metodologiyasi va ilmiy faoliyat psixologiyasi.
24. V.M.Bexterev va M.V.Langening eksperimental izlanishlari
25. Eksperimental ma'lumotlar va faktorlarning umumlashuvchanligi.
26. Salbiy natijalarning noaniqligi.
27. Eksperimental vaziyatlarni nazorat qilish holati
28. Empirik tadqiqot mazmun-mohiyati.
29. Sababiy o'zaro aloqadorlik xulosasini asoslash.
30. Ilmiy faoliyat natijalarining nazariy va amaliy ahamiyati

VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

Magistr borliq, jamiyat va shaxsni o'rganishga, umumpsixologik bilimlarga zaruriyatning mavjudligi:

–ularda psixologik ilm va bilimlarni shakllantirish, takomillashtirish takomillashtirish psixologik qonuniyatlarni egallash ehtiyojining faolligi; psixologik sifat, holat, jarayon, xususiyat kabilarni tasavvurga ega bo'lishi; (bilim);

–psixologik hodisalarning vujudga kelishi, kechishi, o'zgarishi, takomillashishi, psixologiyaning jamiyatda nazariy va amaliy o'rni, ko'nikmalariga ega foydalana olishi; (ko'nikma)

-voqea va hodisalarni o'zgarish xususiyatlarini psixologik tahlil va talqin qilish malakalarini shakllantirish;

-shaxs psixologiyasi, psixologiya sohalarining umumpsixologik ilmiy asoslarini dalillash va izohlashga, talqin qilish bo'yicha *ko'nikmalarga ega*

	<p>bo'ladi</p> <p>– Ilmiy tadqiqot metodologiyasi, fenomenologiyasi to'g'risidagi yangi bilimlar mohiyati, mazmuni, shakli, o'zaro bog'liqligi, ularni dalillash, tahlil va talqin qilish yuzasidan malakalarga ega bo'lishi kerak.</p>
4.	<p>VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	<p>IX. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.</p>
6.	<p>X. Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 .K.J.Tulenova Ilmiy tadqiqod metodologiyasi Innovatsiya ziyo 2022 2. A.K.Raximov Talabalarda tabiiy -ilmiy dunyoqarashni rivojlantirish nazaryasi va amaliyoti Navruz 2018 3.Shermuxamedova N. "Ilmiy tadqiqot metodologiyasi"darslik T.:2014y 383bet <p>XI. Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Mirziyoyev Sh. M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr- Toshkent, O'zbekiston, 2017. 48-b. 2.Mirziyoyev Sh. M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Mazkur kitobdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2016 yil 1 noyabrdan 24 noyabrga qadar Qoraqalpog'iston Respublikasi,viloyatlar va Toshkent shaxri saylovchilari vakillari bilan o'tkazilgan saylovoldi uchrashuvlarida so'zlagan nutqlari o'rin olgan.-Toshkent, O'zbekiston, 2017. 488-b. 3.Гудвин Д.“Исследование в психологии”.Методы и планирование.–СПб 2004. 4.Корнилова Т.В. Экспериментальная психология. – М., 2003 5.Современная психология / Под ред. В.Н.Дружинина. – М., 1999. 6.G'oziev E.G'. Pedagogik psixologiya. Toshkent, 2014. – 352 b. <p>Axborot manbalari http://www.edu.uz–O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi rasmiy veb sayti.</p>

	http://www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi xukumati portali. www.cspi.uz –Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK) www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta’lim resurslari portali
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024 yil “ 29 ” 08 / dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma’sul: O.U.Avlayev-CHDPU.“Psixologiya” kafedrasi dotsenti, psixologiya fanlari doktori
9.	Taqrizchilar: N.B.Atabayeva -Nizomiy nomidagi TDPU “Psixologiya” kafedrasi dotsenti, psixologiya fanlari doktori Sh.R.Samarova-Chirchiq davlat pedagogika universiteti, “Psixologiya” kafedrasi dotsenti, psixologiya fanlari nomzodi